

Utredning avseende nämndinitiativ kring inrättande av akutskola

2024-10-28

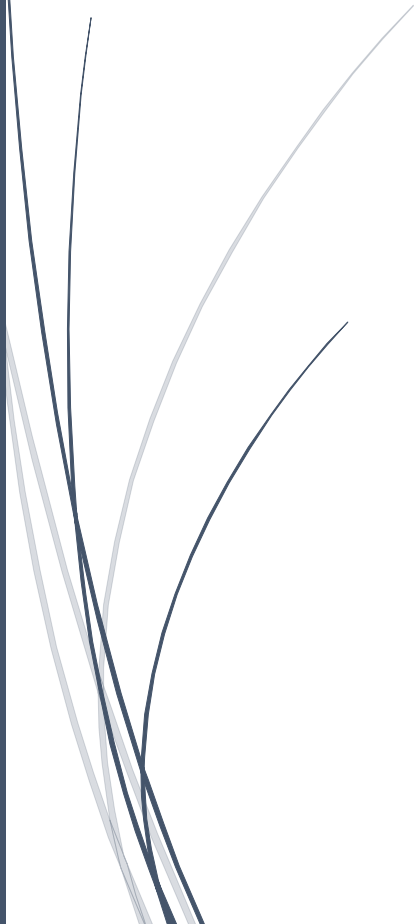
Ulla Wredle

Enhetens för resultat och analys

Avdelningen för strategiskt kvalitetsarbete, hälsa och lärande

Barn- och utbildningsförvaltningen

Dnr BSN 2024-545

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Disciplinära åtgärder	3
Statsbidrag för akutskola	5
Kriterier för statsbidrag för akutskola.....	6
Resultat och analys	7
Slutsats	9

Sammanfattning

Barn- och utbildningsförvaltningen har i verksamhetsplan 2024 i ett nämndinitiativ uppdragits av barn- och skolnämnden att utreda om en akutskola ska inrättas i huvudmannens organisation.

Rektor har ett särskilt ansvar för att alla elever har en skolmiljö präglad av trygghet och studiero. Det innebär till stor del att undervisningens kvalitet, lärares ledarskap i klassrummet och att elever får rätt stöd och stimulans säkerställs. Ett medvetet värdegrundsarbete, personalens relationer med eleverna och ett gemensamt ansvarstagande hos all personal i verksamheten är centralt för alla elevers utbildning.

Under vissa förutsättningar kan rektorn tillfälligt förlägga en elevs undervisning till en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller till en annan plats inom samma skolenhet. Rektorn får besluta om en tillfällig omplacering om tidigare åtgärder som gjorts efter en utredning inte har varit tillräckliga eller om en omplacering bedöms vara nödvändig för att övriga elever ska få trygghet och studiero.¹ Denna åtgärd kan endast komma i fråga om elevens beteende har en negativ påverkan på övriga elevers trygghet och studiero.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om att eleven får en tillfällig omplacering. Rektor kan besluta om en omplacering för högst fyra veckor. Norrtälje kommunala skolor har i likhet med andra kommuner problem med studiero på vissa enheter. Det gäller även elevernas trygghet till viss del, trots insatser inom det systematiska kvalitetsarbetet. Under föregående läsår tog de kommunala rektorerna beslut om att flytta elever till en annan skolenhet vid åtta tillfällen.

Barn- och utbildningsförvaltningen förordar att Norrtälje kommun startar upp en akutskola under vårterminen 2025. Det statsbidrag som utgår med hälften av personalkostnaderna förväntas kunna bidra till en ökad trygghet och studiero på huvudmannens enheter.

En akutskola bör placeras på en enhet med både mellan- och högstadium. Barn- och utbildningsförvaltningen förslår tillsammans med rektorerna att Långsjöskolan är den skola som ska starta upp en akutskola.

---

¹ 5 kap. 12 § Skollagen

Inledning

Barn- och utbildningsförvaltningen har i verksamhetsplan 2024 i ett nämndinitiativ uppdragits av barn- och skolnämnden att utreda om en akutskola ska inrättas i huvudmannens organisation.

Sedan den 1 augusti 2022 gäller nya regler för vilka åtgärder huvudmän, rektorer, lärare och annan skolpersonal kan använda sig av för att öka tryggheten och studieron i skolan.² Ändringarna i skollagen innebär bland annat att ansvaret för det förebyggande arbetet har blivit tydligare. Dessutom finns det numera en definition av begreppet studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

En annan förstärkning är att skolans personal får ingripa fysiskt mot elev i vissa situationer. Elevernas mobiltelefoner kan omhändertas i förebyggande syfte och det har blivit tydligt att intentionen är att mobiltelefoner endast ska användas i undervisningssyfte.

Rektor har ett särskilt ansvar för att alla elever har en skolmiljö präglad av trygghet och studiero. Det innebär till stor del att undervisningens kvalitet, lärares ledarskap i klassrummet och att elever får rätt stöd och stimulans säkerställs. Ett medvetet värdegrundsarbete, personalens relationer med eleverna och ett gemensamt ansvarstagande hos all personal i verksamheten är centralt för *alla* elevers utbildning.

I och med den förstärkta lagstiftningen har rektor en större möjlighet att säkerställa alla elevers trygghet och studiero på skolan. Det har blivit enklare för skolans rektor att besluta om avstängning, tillfälliga placeringar inom den egna skolenheten samt tillfälliga placeringen utanför skolenheten.³

Disciplinära åtgärder

När en elev beter sig olämpligt, stör undervisningen och inte rättar sig efter lärares tillsägning får lärare visa ut eleven från klassrummet under resten av lektionen.⁴ Lärare kan även besluta att en elev ska få kvarsittning under högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats. Det finns även en

---

² Disciplinära och andra särskilda åtgärder enligt 5 kap. Skollagen. Juridisk vägledning, Skolverket 2022.

³ 5 kap. Trygghet och studiero. Skollagen (2010:800)

⁴ 5 kap. 7 § Skollagen

möjlighet för lärare att besluta om att eleven ska infinna sig en timme innan undervisningen börjar på morgonen.

Om en elev stört undervisningen vid upprepade tillfällen, uppträtt olämpligt eller på något sätt gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse ska en utredning initieras av rektor. I dessa fall ska samråd med vårdnadshavare ske. Utifrån utredningen ska insatser sättas in i syfte att ändra elevens beteende.

Rektor kan efter en utredning tilldela eleven en skriftlig varning.⁵ En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende. Elevens vårdnadshavare ska informeras om innehållet i den skriftliga varningen.

Om ovanstående insatser inte medför en förbättring kan mer ingripande disciplinära åtgärder behövas.

Under vissa förutsättningar kan rektorn tillfälligt förlägga en elevs undervisning till en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller till en annan plats inom samma skolenhet. Rektorn får besluta om en tillfällig omplacering om tidigare åtgärder som gjorts efter en utredning inte har varit tillräckliga eller om en omplacering bedöms vara nödvändig för att övriga elever ska få trygghet och studiero.⁶ Denna åtgärd kan endast komma i fråga om elevens beteende har en negativ påverkan på övriga elevers trygghet och studiero.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om att eleven får en tillfällig omplacering. Rektor kan besluta om en omplacering för högst fyra veckor.

Rektorn kan även besluta om att tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten. Den åtgärden kan aktualiseras om en tillfällig omplacering inom skolenheten inte är möjlig eller inte tillräckligt ingripande för andra elevers trygghet och studiero.⁷ Vid en tillfällig placering utanför den egna skolenheten får eleven placeras vid en annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation i högst fyra veckor. Det kan handla om en akut situation eller om att eleven har uppvisat ett problematiskt beteende under en längre tid. Avsikten med regleringen är bland annat att en tillfällig placering utanför skolenheten av en elev ska göra det enklare att hantera en mer akut situation. Under tiden ska en utredning ske på skolan om vilka långsiktiga

---

⁵ 5 kap. 9-11 §§ Skollagen

⁶ 5 kap. 12 § Skollagen

⁷ Prop. 2021/22:160 s. 175 f.

lösningar som behöver genomföras inför elevens återkomst. Vid omflyttning till annan plats utanför den egna skolan ska vårdnadshavare informeras.

En tillfällig placering utanför den egna skolenheten kan göras direkt. Den kan genomföras som en förstahandsåtgärd om bedömningen är att andra insatser inte skulle vara tillräckliga och att det är nödvändigt med hänsyn till andra elevers trygghet och studiero.⁸

Rektor kan som sista åtgärd stänga av en elev under högst en vecka, maximalt två gånger per termin.⁹ Det gäller om en omflyttning till en annan lokal inte är tillräckligt ingripande eller om det inte är tillräckligt med hänsyn till elevens beteende.

De disciplinära åtgärderna ska stå i proportion med elevens beteende. Åtgärderna ska inte användas som bestraffning utan ska användas utifrån ett syfte och utifrån elevens omständigheter. Utgångspunkten är att de minst ingripande åtgärderna ska vidtas och utvärderas innan nästa åtgärd sätts in. Det kan dock finnas situationer när detta frångås. Den sista åtgärden är att flytta eleven till annan enhet eller att stänga av en elev.

En viktig utgångspunkt är att beakta elevens bästa. Ålder och mognad samt andra omständigheter kring eleven ska skolan ta hänsyn till. Det gäller även äldre elever som på grund av sin familjesituation kan påverkas olika av en disciplinär åtgärd.

Statsbidrag för akutskola

Under 2023 beslutade regeringen att Skolverket ska stötta huvudmän för grundskolan att inrätta akutskolor genom statsbidrag för personalkostnader för akutskolor.¹⁰ Med akutskola menas enligt aktuell förordning *"en organisatorisk lösning som är knuten till en skolenhet för att elever som avses i 5 kap. 13 § skollagen tillfälligt ska få utbildning utanför den egna skolenheten"*.

Anslaget för 2024 var 100 miljoner där 75 kommunala huvudmän och en handfull enskilda huvudmän har beviljats bidrag för akutskola. Statsbidraget beviljas ett år

---

⁸ Skolverket, juridisk vägledning. Disciplinära och andra särskilda åtgärder.

⁹ 5 kap. 14 § Skollagen

¹⁰ Förordningen (2023:117) om statsbidrag för personalkostnader för akutskolor, speciallärare och elevhälsa

i taget och de huvudmän som har en befintlig akutskola prioriteras före de som söker bidrag för att starta upp en akutskola.

Kriterier för statsbidrag för akutskola

En akutskola ska vara belägen och tillhöra en av huvudmannens skolenheter och kan ta emot elever från flera olika skolenheter.¹¹

Bidraget ska användas till personalkostnader i akutskolan:

- motsvarande hälften av personalkostnaderna
- för en eller flera heltidsanställningar eller uppdrag som motsvarar heltid
- för en eller flera deltidsanställning eller uppdrag som motsvarar deltid

Villkor för statsbidraget är:

1. akutskolan omfattar minst två årsarbetskrafter
2. kostnaderna avser personal med legitimation som lärare eller med relevant utbildning inom psykosocialt arbete
3. huvudmannen kan ge minst två elever akutskola samtidigt
4. personalkostnaderna ska avse en anställning på sex månader på heltid eller deltid.

Bidrag utgår inte för personalkostnader som uppstår genom omfördelning av personal eller omplacering av personal med hög lön där personen får behålla sin lön. Om personalen i akutskolan kommer från huvudmannens befintliga verksamhet går det inte att få bidrag för kostnader för att ersätta personens tidigare tjänst hos huvudmannen. Däremot går det att bemanna akutskolan med personal som tidigare har haft en annan tjänst hos huvudmannen.

För att kunna få statsbidraget ska den arbetstid som är avsatt för tjänstgöring i en akutskola huvudsakligen ägnas åt arbetsuppgifter som är kopplade till verksamheten i akutskolan. Förutom att bedriva undervisning för de elever som tas emot i akutskolan omfattar detta allt kringarbete. Det kan till exempel vara:

- att förbereda undervisning
- att ta fram material
- att planera för hantering av olika elevsituationer som kan uppstå

---

¹¹ Skolverket. Statsbidrag för akutskolor 2024.

- kontakter med elever, vårdnadshavare och personal på elevens ordinarie skola.

Under perioder då det inte finns några elever i akutskolan får den arbetstid som är avsatt för tjänstgöring i akutskolan ägnas åt andra arbetsuppgifter som har en nära anknytning till akutskolans verksamhet. Det kan exempelvis vara att delta i arbete inom huvudmannens verksamhet som syftar till att öka tryggheten och studiero i skolan. Förutsättningen för detta är att personalen står till förfogande för arbete i akutskolan samma dag som det uppstår behov av resurser där.

Statsbidraget innefattar inte lokaler eller skolskjuts. Elever som bor långt från akutskolan behöver få busskort respektive skolskjuts vilket kommer att medföra en kostnad.

Resultat och analys

Norrtälje kommunala skolor har i likhet med andra kommuner problem med studiero på vissa enheter. Det gäller även elevernas trygghet till viss del, trots insatser inom det systematiska kvalitetsarbetet.

Under föregående läsår tog de kommunala rektorerna beslut om att flytta elever till en annan skolenhet vid åtta tillfällen. I de situationerna kommer rektorerna överens med varandra att tillfälligt överta undervisningen för aktuell elev i högst fyra veckor. En elev som flyttas till en annan enhet som en disciplinär åtgärd har rätt till utbildning oavsett orsaken till åtgärden. Den mottagande skolan behöver därför säkerställa att den mottagna eleven tas emot på så bra sätt som möjligt. Eleven ska få undervisning i grupp om möjligt, i annat fall enskilt. Mottagande skola får i och med det en organisatorisk utmaning då förloppet oftast är mycket snabbt. Beslutet från rektor kan vara en del i en längre disciplinär process men det kan också vara ett akut beslut som tas från en dag till en annan. Det ställer höga krav på mottagande skola.

Under läsåret 2023-2024 stängdes några elever av då de inte bedömdes kunna flytta till annan enhet. En elev som stängs av ska få kompensation för den undervisning som eleven går miste om under avstängningen.

De elever som stängdes av under läsåret skulle eventuellt ha kunnat förflyttas till en akutskola om det funnits en sådan i huvudmannens organisation.

Skolverket har i samband med deras regeringsuppdrag samarbetat med forskare i syfte att se konsekvenser av att placera elever i akutskola.¹² De lyfter fram att eleven kan få en paus och bryta negativa mönster, liksom tillfälle för undervisning i ett mindre sammanhang med koncentrerat stöd och möjlighet till positiva och bejakande relationer. Även möjligheten att kartlägga och utreda elevens skolsituation för framtagande av en långsiktig strategi för elevens fortsatta utbildning framhålls.

För elever i Norrtälje kommuns skolor kan en akutskola medföra att eleverna får möjlighet att bryta vanor och komma in i ett annat sammanhang. Det ger också möjlighet att i ett mindre format, med personligt stöd, förbereda sig för att komma tillbaka till sin ordinarie klass och skola.

Samtidigt lyfts i forskning risker med placering utanför det ordinarie skolsammanhanget, såsom exkludering, segregering och stigmatisering som kan leda till långsiktig negativ identitetsförstärkning. Även låg måluppfyllelse och fördröjd inläring lyfts fram samt risken för att inte grundproblemet åtgärdas då den tillfälliga placeringen endast blir en kortsiktig lösning.

De riskerna visar på vikten att göra individuella bedömningar för varje elev och att elevens bästa ligger som ett raster på varje beslut som tas för elevens räkning. En flytt till akutskola skulle kunna innebära att eleven byter skola efter vistelsen om det bedöms som det mest fördelaktiga. Det kan också betyda att eleven kan gå tillbaka till sin klass med nya verktyg för att hantera sin skolvardag. Varje elevs situation är unik och ska också bedömas utifrån det.

I och med att Norrtälje kommunala skolor redan har ett antal elever där rektor beslutar om att flytta eleven till annan skolenhet eller stänger av eleven under en period kan en akutskola underlätta för både elever och skolpersonal. En akutskola vid en av huvudmannens skolor med mellanstadie- och högstadieverksamhet skulle täcka ett faktiskt behov för en liten grupp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven. En akutskola som utan fördröjning kan ta emot en elev på ett professionellt sätt skapar en trygghet i hela organisationen och blir ett stöd till lärare och rektorer i grundskolan.

Det finns en risk att akutskolan överutnyttjas, att fler beslut om att flytta elever tas när det finns en fast organisation. Den risken minimeras genom att ta fram rutiner

---

¹² Skolverkets stödmaterial. Stöd till inrättande av akutskola. 2023.

för hur mottagandet ska gå till. Dessa rutiner bör förvaltningen ta fram i samarbete med grundskolans rektorer.

Att flytta en elev till en annan skolenhet är som tidigare nämnts ett stort ingrepp för eleven. Det ska användas restriktivt men är helt nödvändigt i vissa fall. Alla elever i en klass har rätt till en trygg miljö där de kan koncentrera sig på skolarbetet. Om en elev stör i så hög grad att tryggheten för andra elever inte kan säkerställas är det ett beslut som rektor måste ta.

Slutsats

Barn- och utbildningsförvaltningen förordar att Norrtälje kommun startar upp en akutskola under vårterminen 2025. Det statsbidrag som utgår med hälften av personalkostnaderna förväntas kunna bidra till en ökad trygghet och studiero på huvudmannens enheter.

I och med att personal i akutskolan kan stötta upp enheten när ingen elev vistas i akutskolan bidrar akutskolan även till ökad trygghet på aktuell enhet. De flesta elever som tidigare flyttas till en annan enhet går på mellanstadiet eller högstadiet. En akutskola bör därför placeras på en enhet med både mellan- och högstadium. Barn- och utbildningsförvaltningen förslår därför tillsammans med rektorerna att Långsjöskolan är den skola som ska starta upp en akutskola.

Rektorer fattar beslut om att flytta elever som en del av en disciplinär åtgärd oavsett om huvudmannen har en akutskola eller inte. Om Norrtälje kommun inrättar en akutskola får avlämnande skola stöd då kvalificerad personal kan ta emot eleven utan dröjsmål. Den mottagande skolan får också stöd då befintlig personal inte behöver omorganisera och bortprioritera ordinarie arbetsuppgifter när en elev som flyttats som en disciplinär åtgärd ska tas emot.